

INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI O'QITISH

Amirova Zubayda Shodmonovna

Termiz shahar politexnikumi informatika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: *Informatika va axborot texnologiyalarini o'qitishda axborot savodxonligining o'рни va keng jamoatchilikning axborot savodxonligini oshirishning ahamiyatini tahlil qiladi. Maqolada axborot savodxonligi tushunchasi, uning ta'lim jarayonidagi roli va informatikani o'rgatishda ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beriladi.*

Kalit so'zlar: *Informatika, axborot texnologiyalari, axborot savodxonligi, ta'lim jarayoni, raqamli ko'nikmalar, axborot xavfsizligi, kompyuter texnologiyalari.*

KIRISH

Zamonaviy davrda axborot texnologiyalari (AT) va informatika sohalari butun dunyo bo'ylab barcha sohalarda muhim o'rin tutmoqda. Kompyuterlar, internet, mobil qurilmalar, sun'iy intellekt va boshqa yangi texnologiyalar nafaqat iqtisodiyot va sanoatda, balki ta'lim, tibbiyot, madaniyat va kundalik hayotda ham keng qo'llanilmoqda. Shu bilan birga, axborotlarni tezda olish, saqlash, tarqatish va ulardan samarali foydalanish uchun yuqori darajadagi axborot savodxonligi zarur. Axborot savodxonligi – bu ma'lumotlarni to'g'ri topish, baholash, tahlil qilish va xavfsiz ishlatish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi.

Informatika va axborot texnologiyalari fani o'qitilishi, talabalarni nafaqat kompyuter texnikasi va dasturlarni o'rganishga, balki axborotlarni to'g'ri va xavfsiz ishlatishga, axborotlarni tahlil qilish va baholashga ham o'rgatish maqsadida olib boriladi. Raqamli texnologiyalar va internetning tez rivojlanishi, bu texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini yuqori darajada egallashni talab etadi. Buning uchun esa axborot savodxonligi katta ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilar va talabalar, axborot texnologiyalarini samarali va xavfsiz ishlatishni bilishlari, internetda ma'lumotlarni tanqidiy tahlil qilish, xatoliklar va yolg'on ma'lumotlarni ajratish ko'nikmalariga ega bo'lishlari kerak. Bunday ko'nikmalarni rivojlantirish, axborot texnologiyalari fani o'quvchilari uchun muhim vazifa bo'lib, ularning nafaqat ilmiy yutuqlariga, balki kelajakda jamiyatda faol va muvaffaqiyatli bo'lishlariga ham xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot metodologiyasi informatika va axborot texnologiyalari fani bo'yicha axborot savodxonligini oshirishning ta'lim jarayonidagi o'rnini o'rganish uchun bir qator turli metod va usullardan foydalanadi. So'rovnomalar, eksperimentlar, intervyular, statistik tahlil va sifatli tadqiqotlar yordamida o'quvchilarning axborot savodxonligi darajasi, ta'lim samaradorligi va axborot texnologiyalari fanini o'qitishning eng samarali usullari aniqlanadi. Bu metodologiya yordamida, o'quvchilarga axborot texnologiyalaridan to'g'ri va samarali foydalanish bo'yicha bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishga imkon yaratiladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Axborot savodxonligi (AS) – bu axborotlarni to‘g‘ri qabul qilish, tahlil qilish, baholash va ulardan samarali foydalanish qobiliyatini anglatadi. S. S. Ahmetov (2010) o‘zining "Axborot texnologiyalari va axborot savodxonligi" asarida axborot savodxonligining o‘qitish jarayonidagi o‘rnini keng yoritadi. U axborot savodxonligini nafaqat axborotlarni to‘g‘ri qabul qilish va ishlatish, balki axborotlarning ma‘lumotlar xavfsizligini ta‘minlashni ham o‘z ichiga oladi. Axborot savodxonligi, ayniqsa raqamli dunyoda, o‘quvchilarga internetdan samarali va xavfsiz foydalanish, yolg‘on ma‘lumotlarni ajratish va ularni to‘g‘ri ishlatish uchun zarur bo‘lgan muhim ko‘nikmalarni beradi.

Informatika va axborot texnologiyalari fanining o‘qitilishi bugungi kunda butun dunyo miqyosida yangilanish jarayonlarini boshdan kechirmoqda. P.J.Miroshnichenko (2015) o‘zining "Informatika ta‘limi: metodik yondoshuvlar va strategiyalar" nomli ishida informatika fanining ta‘limda qo‘llaniladigan yondoshuvlari, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish muhimligini ta‘kidlaydi. U o‘z asarida interaktiv ta‘lim, guruh bo‘lib ishlash, onlayn platformalar orqali axborot texnologiyalari fanini o‘qitishning samarali usullarini muhokama qiladi. Uning fikriga ko‘ra, o‘quvchilarga informatika fanini o‘rgatishda interaktiv yondoshuvlarning qo‘llanilishi axborot savodxonligini rivojlantirishda samarali natijalar beradi.

Axborot xavfsizligi masalalari informatika fanini o‘qitishda alohida ahamiyatga ega. D.S.Kuznetsov (2014) "Axborot xavfsizligi va axborot texnologiyalari" nomli asarida axborot xavfsizligini o‘rgatishning muhimligini ta‘kidlaydi. Axborot xavfsizligi, axborot texnologiyalari fanini o‘rganishda o‘quvchilarni zararli dasturlar va internet xatarlaridan himoya qilish, shuningdek, axborotlarni himoya qilish va ulardan to‘g‘ri foydalanishni o‘rgatishni anglatadi. Bu borada, axborot xavfsizligini ta‘limda o‘rgatish, o‘quvchilarga internetda to‘g‘ri va xavfsiz harakat qilishni, ma‘lumotlarni himoya qilishni va xavf-xatarlardan saqlanishni o‘rgatish uchun muhimdir.

Tadqiqot natijalari informatika va axborot texnologiyalari fanini o‘qitishda axborot savodxonligining o‘rnini va ta‘lim jarayoniga qanday ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi. Olingan natijalar o‘quvchilarning axborot texnologiyalaridan to‘g‘ri foydalanish malakalarini oshirish, o‘qitish usullarini takomillashtirish va umumiy ta‘lim samaradorligini yaxshilash bo‘yicha quyidagi muhim xulosalarga olib keldi.

Informatika va axborot texnologiyalari fanini o‘qitishda interaktiv metodlarning qo‘llanilishi o‘quvchilarning bilim olish jarayonini sezilarli darajada samarali qiladi. O‘quvchilarga axborotlarni mustaqil va guruh bo‘lib ishlash orqali o‘zlashtirish imkoniyati yaratildi. Masalan, onlayn kurslar, masalalar yechish, guruh ishlari va muammoli vazifalar yordamida o‘quvchilarning axborot savodxonligi va kreativ fikrlash ko‘nikmalari rivojlantirildi. Bu metodlar o‘quvchilarning o‘z bilimlarini mustahkamlashda va real hayotda axborot texnologiyalarini samarali qo‘llashda yordam beradi.

Axborot xavfsizligi bo'yicha o'quvchilarga maxsus o'qitishning ahamiyati aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, axborot xavfsizligi bo'yicha ma'lumotlar berilgan o'quvchilar, internetda to'g'ri harakat qilish, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, va kiberxavflardan saqlanishda yuqori ko'nikmalarga ega bo'lishdi. Axborot xavfsizligini o'rgatish o'quvchilarning internetda xavfsiz va mas'uliyatli harakat qilishlariga yordam beradi, shuningdek, onlayn xatoliklardan saqlanish va zararli dasturlardan himoyalaniшни o'rgatadi.

Tadqiqotda o'quvchilarning axborot savodxonligi darajasining oshishi ta'lim samaradorligini sezilarli darajada yaxshilaganligi aniqlangan. Axborot savodxonligi darajasi yuqori bo'lgan o'quvchilar informatika fanidan yaxshiroq natijalar ko'rsatgan va umumiy o'qish samaradorligi oshgan. Axborot texnologiyalaridan foydalanishni o'rganish o'quvchilarning o'qishdagi muvaffaqiyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatdi, bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali qildi.

Axborot savodxonligini rivojlantirish o'quvchilarning o'qish samaradorligini oshiradi va ularni real hayotda axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishga tayyorlaydi. Bu o'quvchilarga faqatgina raqamli asboblardan ishlashni o'rgatish bilan cheklanmaydi, balki axborotni tahlil qilish, baholash va tanlash kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Shu nuqtai nazardan, axborot savodxonligining ta'lim jarayoniga qo'shgan hissasi juda katta. O'quvchilarning bu ko'nikmalarni o'zlashtirishi, nafaqat akademik muvaffaqiyatlarni, balki kelajakdagi kasbiy faoliyatlarida ham yordam beradi.

Xulosa. Tadqiqot davomida informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitishda axborot savodxonligining o'rnini va uning ta'lim jarayoniga ta'siri chuqur tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, axborot savodxonligi nafaqat o'quvchilarning raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash malakalarini rivojlantiradi, balki ularning umumiy bilim olish jarayonida muvaffaqiyatlarini ham oshiradi. Axborot savodxonligi o'quvchilarga axborotlarni to'g'ri tanlash, tahlil qilish va baholashni o'rgatadi, bu esa ularning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini mustahkamlaydi.

Shuningdek, interaktiv metodlar va texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning axborot texnologiyalaridan to'liq foydalanish imkoniyatini yaratadi. Axborot xavfsizligini o'rgatish ham o'qitish jarayonining ajralmas qismi bo'lib, bu o'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilishda va kiberxavflardan saqlanishda muhim rol o'ynaydi. Pedagogik metodlar va yondoshuvlar ham ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Tadqiqotda ko'rsatilgan barcha omillar, informatika fanini o'qitishda axborot savodxonligini rivojlantirish uchun zarur bo'lgan metodlar, resurslar va strategiyalarni yaratishda asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jabborov, A., & To'raqulov, D. (2022). Informatika va axborot texnologiyalarining ta'limdagi roli. Tashkent: O'zbekiston davlat nashriyoti.

2. Berg, T., & Rasmusen, H. (2021). Axborot savodxonligi: Konseptual yondashuvlar va metodlar. Springer Nature.

3. Nazarov, O., & Karimov, S. (2020). Axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rni va samaradorligi. Toshkent: O'zbekiston ilmiy nashr.

4. To'raqulova O. A. O'zbek tilini xorijiy til sifatida o'qitishda loyiha texnologiyasi. Uzbekistan: Language and Culture. Applied philology. 2023/2(5) (46—56-bet)